

145 YILIN ARDINDAN

Kamil DURU*

DÜNDEN BUGÜNE SAYIŞTAY

Sayıştayın 145. kuruluş yıldönümünü 29 Mayıs 2007 tarihinde kutladık.

Sayıştayın kuruluşu, Osmanlı İmparatorluğunun sona ermesinden yaklaşık 60 yıl öncesinde gerçekleşmiştir. İmparatorluğun güç kaybettiği o dönemde, uluslararası konjonktürün ve siyasî sebeplerin yanı sıra, idarî yapının, ekonomik ve malî düzenin de Devlet yönetimini zorlaması, pek çok alanda yeni tedbirlerin alınmasını ve yeni düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kılmaktaydı. İşte Sayıştay böyle bir ortamda, malî yapıyı düzeltmeye (ıslâhat-ı mâliyeye) yönelik tedbirler meyanında, 29 Mayıs 1862 tarihli arz tezkeresinin kabulüyle kuruldu: Bir Mahkeme-i Kübrâ-yı Tetkik vasfıyla ve Divân-ı Âlî-i Muhâsebe adıyla. Daha sonra kullanılmaya başlanan ve 1962 Anayasasının kabulüne kadar kullanılan adı ise Divân-ı Muhasebât idi.

Kuruluş fermanına baktığımız zaman, Sayıştayın 145 yıl önceki kuruluş gerekçesinin, modern çağın Sayıştaylarının varoluş sebepleriyle benzerlikler taşıdığını görüyoruz. Sultan Abdülaziz'e sunulan arz tezkeresinde, gelecekteki yönetim için bütçe denkliliğinin doğru ve sağlam bir şekilde oluşturulması, Devletin giderlerinin elde edilen gelirlere göre belirlenmesi, gelirden fazla gider yapılmaması bakımından her dairenin kendisine tahsis edilen miktar kadar harcama yapması ve yıl sonunda da hem gelirin hem de giderin hesabının verilmesi hususlarının, ancak her devlette olduğu gibi hesap işlerinin bir Tetkik Yüksek Mahkemesine havalesiyle sağlanabileceği, bunun için de Divân-ı Âlî-i Muhâsebe adıyla bir kurumun oluşturulması gerektiği ifade edilmiştir.

Elbette günümüz Sayıştaylarının görevleri, arz tezkeresinde yazılardan daha geniş bir alanı kapsamaktadır. Ancak Devlet maliyesinin sağlam bir zeminde devamını sağlamak ve milletin hukukunu korumak bakımından, malî alanda tarafsız ve yeterli bir denetimin sağlanması, Sayıştayların kuruluşundaki en temel unsurdur. Görev alanındaki genişlemeler, denetimin

* Sayıştay 6. Daire Başkanı

niteliğinde ve yöntemlerindeki değişimler, kuruluşu dayanak teşkil eden bu temel unsuru ortadan kaldırmamaktadır. Bununla birlikte, klasik uygunluk denetimine ilave olarak performans denetimi, risk denetimi gibi yeni denetim türlerinin uygulanmaya başlanması; özelleştirme, çevre gibi yeni denetim alanlarının ortaya çıkması; denetimde bilgisayar teknolojisinin yaygın biçimde kullanılmaya başlanması; şeffaflığın ve hesap verme sorumluluğunun giderek güçlenmesi; denetimde uluslararası işbirliği imkanlarının artması; Sayıştaylara yeni nitelikler katan ve göz ardı edilmesi mümkün olmayan gelişmelerdir.

Sayıştaylar, modern Devletin ve demokratik toplum yapısının vazgeçilmez kurumlarından. Zira Sayıştaylar, parlamentolar adına görev yapmakta ve önemli bir sorumluluk üstlenmektedirler. Bütçe hakkının kullanılmasında parlamentoların uzmanlık ihtiyacını karşılamaktadırlar. Şeffaflığın ve hesap verme sorumluluğunun geliştirilmesinde önemli bir rol üstlenmektedirler. Yapılan denetimin etkili olabilmesi ve denetim sonuçlarına güven duyulabilmesi için zorunlu olan bağımsızlık, tarafsızlık ve Anayasal teminat da, Sayıştayların temel özelliklerindedir.

İlk Anayasa olan 1876 Kanun-i Esasî içinde yer alan Sayıştay, o tarihten sonra da daima Anayasal kurum olma hüviyetini muhafaza etmiş ve Cumhuriyet dönemindeki bütün Anayasalarda da bir yüksek denetim ve yargı kurumu olarak yer almıştır.

Sayıştay, halen yürürlükte bulunan Anayasanın 160. maddesi uyarınca; genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, üniversiteler ve diğer özel bütçeli idareler, düzenleyici ve denetleyici kurumlar, sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idarelerin denetlenmesi, hesap ve işlemlerinin kesin hükme bağlanması yanında, 164. maddesi uyarınca da Sayıştay, Türkiye Büyük Millet Meclisine kesin hesap kanun tasarıları hakkında uygunluk bildirimi sunmaktadır.

Sayıştayın Türkiye Büyük Millet Meclisiyle ilişkileri de son dönemde yapılan yasal düzenlemelerle güçlenmiş bulunmaktadır. Bu çerçevede Sayıştay, aslî görevleriyle ilgili olarak sunduğu çeşitli raporların yanı sıra, Türkiye Büyük Millet Meclisinin talep ettiği konularda da denetim yapıp raporlar sunmaktadır. Ayrıca 5018 sayılı Kamu Malî Yönetim ve Kontrol Kanununda, Sayıştay tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulması öngörülen Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu ve diğer raporlar da, Sayıştaya yeni denetim ve değerlendirme imkanları kazandırmıştır.

Diğer taraftan Sayıştayımız, yabancı ülke Sayıştaylarıyla ve uluslararası organizasyonlarla da ilişkilerini geliştirmektedir. INTOSAI (Dünya Sayıştaylar

Birliği), EUROSAl (Avrupa Sayıştaylar Birliği), ASOSAl (Asya Sayıştaylar Birliği) ve ECOSAl (Ekonomik İşbirliği Organizasyonu Ülkeleri Sayıştaylar Birliği) üyesi olan Sayıştayımız, halen ASOSAl Yönetim Kurulu Üyeliği ve ECOSAl Başkanlığı görevlerini de yürütmektedir. Avrupa Birliği ile ilişkiler çerçevesinde yürütölen çalışmalar, özellikle eğitim alanında büyük yarar sağlamaktadır. Çevre denetimi gibi uluslararası boyutu bulunan sorunlar da, diğer ölkelerle müşterek çalışmayı zorunlu kılmaktadır. Gerek uluslararası organizasyonlar, gerek Avrupa Birliği, gerekse yabancı ölkede Sayıştaylarıyla sürdürölen bu yakın işbirliği, denetim standartlarının geliştirilmesinde, modern denetim tür ve tekniklerinin uygulanmasında, böylece denetimin etkinliğinin artırılmasında Sayıştayımıza önemli katkılar sağlamaktadır.

Sonuç olarak, bugün geldiğimiz noktada Sayıştayımız, modern Türkiye Cumhuriyeti Devletinin temel kurumlarından birisi olarak görevini sürdürmekte ve geleceğe güvenle bakmaktadır. INTOSAl Başkanı Sayın Dr. Arpad KOVÁCS'ın, kutlama töreninde yaptığı konuşmada söylediği gibi, *“Bu gibi yıldönümleri, seneler boyunca katedilen uzun yolda bir an için durarak, gelinen yer itibariyle bir değerlendirme yapabilme şansı tanrıyan dönüm noktalarıdır.”* Gerçekten bizler de bu vesileyle gerekli değerlendirmeleri yapmak ve Sayıştayımızı daha ileriye götürmek için elimizden gelen gayreti göstermek durumundayız. Geride kalan 145 yıl, tarihin onurlu bir mirası olarak Sayıştaya bu yolda güç verecek sağlam bir dayanak olacaktır.

YILDÖNÜMÜ KUTLAMALARI

Sayıştayımızın kuruluşunun 145. yıldönümü kutlamaları, 29 Mayıs 2007 Salı Günü saat 09.00'da Anıtkabir ziyaretiyle başladı. Anıtkabir ziyaretine, Sayıştay Başkanı Sayın Mehmet DAMAR'ın başkanlığında, Sayıştay mensupları ve yabancı ölkelerden gelen misafirlerden oluşın kalabalık bir heyet katıldı. Ziyaret sırasında Sayıştay Başkanı Sayın Mehmet DAMAR, Ulu Önder ATATÜRK'ün mozolesine çelenk koydu ve şeref Defterini imzaladı.

Resmî Kutlama Töreni, aynı gün Bilkent Oteli Sakarya Konferans Salonunda saat 11.00'de, Salonu dolduran kalabalık bir davetli topluluğunun katılımıyla yapıldı.

Törene Başbakan Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN, Başbakan Yardımcısı Devlet Bakanı Sayın Mehmet Ali şAHİN, yüksek yargı organlarının başkan, başsavcı ve üyeleri, bürokratlar, çeşitli üniversitelerden öğretim üyeleri, başta Dünya Sayıştaylar Birliği (INTOSAl) Başkanı Sayın Dr.

Arpád KOVÁCS ve Avrupa Sayıştayı (ECA) Başkanı Sayın Dr. Hubert WEBER olmak üzere yabancı ülke Sayıştaylarının Başkan ve temsilcileri ve Sayıştay mensupları katıldı.

Törende ilk olarak saygı duruşu yapıldı ve İstiklal Marşı okundu. Daha sonra Sayıştayla ilgili bir sinevizyon gösterisi sunuldu.

Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet SEZER ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Sayın Bülent ARINÇ'ın kutlama mesajlarının okunmasının ardından, Sayıştay Başkanı Sayın Mehmet DAMAR, Sayıştayın tarihçesini, bugünkü durumunu ve gelecek için beklentileri anlatan bir konuşma yaptı. Daha sonra INTOSAI Başkanı Sayın Dr. Arpad KOVÁCS ve Başbakan Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN birer konuşma yaptılar.

Resmî tören, Devlet Opera ve Bale Orkestrasının değerli sanatçıları tarafından sunulan bir müzik dinletisi ile sona erdi. Daha sonra da kutlama törenine katılanlar için Bilkent Oteli restoranında Sayıştay Başkanı Sayın Mehmet DAMAR tarafından bir öğle yemeği verildi.

Öğle Yemeğinin ardından Bilkent Oteli Sakarya Konferans Salonunda yapılan ve sadece Sayıştay mensuplarının katıldığı bir törenle, emekliye ayrılan Sayıştay mensuplarına şükran plaketi, 30 yılını dolduran Sayıştay mensuplarına hizmet plaketi ve vefat eden Sayıştay mensuplarının yakınlarına da anı plaketi verildi. Tören sırasında gerçekleştirilen ve fon müziği eşliğinde plaket verilenlerin Sayıştaya ilk girdikleri tarihteki resimlerini içeren sunum, izleyenlere duygulu anlar yaşattı.

29 Mayıs akşamı saat 20.00'de de Devlet Konukevinde (Ankara Palas) Sayıştay Başkanı Sayın Mehmet DAMAR'ın davetiyle bir resepsiyon verildi. Resepsiyona, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Sayın Bülent ARINÇ, yüksek yargı organlarının başkan, başsavcı ve üyeleri, bürokratlar, çeşitli üniversitelerden öğretim üyeleri, Ankara Belediye Başkanı Sayın Melih GÖKÇEK, INTOSAI Başkanı Sayın Dr. Arpad KOVÁCS, ECA Başkanı Sayın Dr. Hubert WEBER ve diğer konuk yabancı ülke Sayıştaylarının Başkan ve temsilcileri ile Sayıştay mensupları katıldı. Samimi bir havada geçen resepsiyonun sona ermesiyle birlikte, kutlama programının ilk gün etkinlikleri de tamamlanmış oldu.

Kutlama programının devamı olarak 30 Mayıs 2007 Çarşamba günü de, Milli Eğitim Bakanlığı Şûra Salonunda, Sayıştay mensupları ve yabancı konuklar için bir Müzik ve Halk Dansları Gösterisi düzenlendi. Oldukça coşkulu geçen gecede, Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği sanatçıları

konserler verdi, halk dansları toplulukları ülkemizin çeşitli yörelerine ait halk danslarından örnekler sundu.

Sayıştayımızın 145. yıl kutlamaları için 18 yabancı ülke Sayıştayından Başkan ve temsilciler, davetimize icabet edip ülkemize gelerek sevincimize ortak oldular.

Almanya, Arnavutluk, Azerbaycan, Bosna Hersek, Bulgaristan, ECA, Hollanda, İngiltere, Kanada, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Macaristan, Makedonya, Polonya, Suudi Arabistan, Tunus ve Türkmenistan'ın Sayıştay Başkan ve temsilcileri, kutlama programımıza katıldılar. Ayrıca OECD Sigma Temsilcisi de Ankara'daki törenimize katıldı.

Yabancı konuklarımız için, resmi törenler ve sempozyum dışında, Ankara'da ve İstanbul'da ülkemizi tanıtıcı çeşitli geziler ve etkinlikler düzenlendi. Konuklarımız daha sonra bu gezi ve etkinliklerden son derece memnun kaldıklarını bildirmişlerdir. 28 Mayıs 2007 - 30 Mayıs 2007 tarihlerinde Ankara'da, Anadolu Medeniyetleri Müzesi ziyareti, Beypazarı gezisi, Olgunlaşma Enstitüsünün el sanatları gösterisi, MEB Şûra Salonundaki Müzik ve Halk Dansları Gösterisi; 31 Mayıs 2007 - 01 Haziran 2007 tarihlerinde İstanbul'da, Topkapı Sarayı, Ayasofya Müzesi, Sultan Ahmet Camii, Kapalı Çarşı ve Boğaz gezileri bu çerçevede gerçekleştirilen etkinliklerdir. Ayrıca, Sayıştay Başkanı Sayın Mehmet DAMAR tarafından yabancı konuklar onuruna, 28 Mayıs 2007 tarihinde Ankara'da Estergon Kalesinde Hoşgeldiniz Yemeği ve 31 Mayıs 2007 tarihinde de Dolmabahçe Sarayında, İstanbul Valisi Sayın Muammer GÜLER ile İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Kadir TOPBAŞ'ın da katıldığı bir Veda Yemeği verildi.

SEMPOZYUM

145. yıl etkinlikleri çerçevesinde, 30 Mayıs 2007 Çarşamba günü, Sayıştay Konferans Salonunda, "*Çevre Denetimi ve Sayıştaylar*" konulu bir Uluslararası Sempozyum düzenlendi.

Sempozyuma, yabancı ülke Sayıştaylarından ve üniversitelerimizden katılanlar ile bir meslek mensubumuz bildiri sundular. Sempozyum sırasında Türkçe, İngilizce ve Rusça dillerinde simültane tercüme yapıldı.

Saat 10.00'da, saygı duruşu ve İstiklal Marşı ile başlayan Sempozyumun açılışında, Sayıştay Başkanı Sayın Mehmet DAMAR ile INTOSAI Başkanı ve Macaristan Sayıştayı Başkanı Sayın Dr. Arpád KOVÁCS birer

konuşma yaptılar. Bu konuşmayı takiben Sayın Mehmet DAMAR tarafından Sayın Dr. Arpád KOVÁCS'a bir teşekkür plaketi takdim edildi.

Sempozyum; öğleden önce iki oturum ve öğleden sonra da bir oturum ve bir panel yapılmak suretiyle gerçekleştirildi. Oturumlar sırasında toplam yedi bildiri sunuldu.

Öğleden önceki Birinci Oturumun başkanlığını, Polonya Sayıştay Başkanı Sayın Mirosław SECULA yaptı.

Birinci Oturumda ilk olarak Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Çevre Hukuku Bölümünden Sayın Dr. Süheyla Suzan ALICA, *"Türkiye'de Çevre Sorunları – Yasal ve Kurumsal Yapı"* başlıklı bildirisini sundu.

Daha sonra Kanada Sayıştay Başkanı Yardımcısı Sayın Neil MAXWELL tarafından *"Sayıştaylar Tarafından Yapılan Çevre Denetimi – Önemi ve Eğilimler"* başlıklı bildiri sunuldu.

Verilen aradan sonra, Avrupa Sayıştay (ECA) Başkanı Sayın Dr. Hubert WEBER'in başkanlığında İkinci Oturuma geçildi.

İkinci Oturumun ilk bildirisi, Avrupa Sayıştaylar Birliği (EUROSAI) Çevre Çalışma Grubu (WGEA) Koordinatörü Sayın Zbigniew WESOLOWSKI tarafından, *"Uluslararası Çevre Koruma Denetimlerinin Başlatıcısı Olarak EUROSAI Çevre Çalışma Grubu (WGEA)"* başlığı altında sunuldu.

İkinci Oturumun ikinci bildirisi ise, *"Türkiye'de Tehlikeli Atık Yönetimi"* başlığı altında, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Çevre Mühendisliği Bölümünden Sayın Prof. Dr. Ülkü YETİŞ tarafından sunuldu.

Öğle Yemeğinin ardından yapılan Üçüncü Oturumun Başkanlığını, Mersin Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Çevre Mühendisliği Bölümü Başkanı Sayın Prof. Dr. Halil KUMBUR yaptı.

Üçüncü Oturumda sunulan üç bildirden ilki Bulgaristan Sayıştay Başkanı Sayın Prof. Valeriy DIMITROV tarafından *"Çevre Denetiminde Bulgaristan Sayıştayının Tecrübesi"* başlığı altında sunuldu.

Daha sonra Kazakistan Sayıştay Başkanı Sayın Omarkhan OXIKBAYEV *"Kazakistan Dış Mali Denetim Kurumu Tarafından Yapılan Çevre Denetimleri"* başlıklı bildirisini sundu.

Son bildiri ise, Sayıştay Uzman Denetçisi Sayın Derya KUBALI tarafından *"Çevre Korumada Sayıştayların Rolü, Türk Sayıştayının Deneyimleri ve Öneriler"* başlığı altında sunuldu.

Verilen aradan sonra Panele geçildi. Panel Başkanlığını Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Çevre Mühendisliği Bölümü Başkanı Sayın Prof. Dr. Mehmet KARPUZCU yaptı. Panelde, daha önce bildiri sunanlar Panelist olarak yer aldılar. Panelistlerin yaptıkları değerlendirmeler ve dinleyiciler tarafından sorulan soruların cevaplandırılmasıyla Panel sona erdi.

Sempozyumun sonunda da Sayıştay Başkanı Sayın Mehmet DAMAR tarafından oturum ve panel başkanlığı yapanlar ile bildiri sunanlara birer teşekkür plaketi takdim edildi.

145. YIL YAYINLARI

Sayıştayımızın 145. kuruluş yıldönümü münasebetiyle;

- Dr. H. Ömer Köse tarafından yazılmış olan “Dünyada ve Türkiye’de Yüksek Denetim” isimli eser,

- “Gemilerin Denizleri ve Limanları Kirlenmesini Önleme ve Kirlilikle Mücadele” başlıklı Sayıştay Performans Denetim Raporu (Türkçe ve İngilizce),

- “Ormanların Korunması” başlıklı Sayıştay Performans Denetim Raporu (Türkçe ve İngilizce),

- “Kıyıların Kullanımının Planlanması ve Denetimi” başlıklı Sayıştay Performans Denetim Raporu (Türkçe ve İngilizce),

- “Türkiye’de Atık Yönetimi” başlıklı Sayıştay Performans Denetim Raporu,

- Sayıştayla ilgili tanıtıcı broşür (Türkçe ve İngilizce),

Yayımlanmış bulunmaktadır. Bu yayınlar arasında yer alan Performans Denetimi Raporları, Kutlama Programı içinde düzenlenen “Çevre Denetimi ve Sayıştaylar” başlıklı Sempozyumun konusuyla ilgili olmaları nedeniyle seçilmiştir.

Bundan sonra da, Sempozyum bildirimlerini içeren kitabımız yayımlanacaktır.

NİCE YILLARA

145 yıl gibi uzun bir geçmiş, her kurum için bir zenginlik ve övünç kaynağıdır. Böyle bir süre içinde edinilen tecrübe ve elde edilen birikim, gelecek için de sağlam bir teminat oluşturur.

Sayıştayın kuruluşundan bu yana hem ülkemizdeki, hem de Dünyadaki gelişmeler, kuşku yok ki, Sayıştayın gelişmesini ve değişimini de zorunlu kılmıştır. Bu süreç içerisinde Sayıştayımız; kendi alanındaki her türlü gelişmeyi yakından takip ederek bunlardan gerekli gördüklerini hayata geçirmeye yönelik her türlü yasal ve idarî tedbirin alınmasını sağlamış, diğer ülke Sayıştaylarıyla yakın bir işbirliği içerisine girerek karşılıklı bilgi alışverişini artırmış, modern Dünyanın kullandığı denetim tür ve tekniklerini uygulamaya koymuş, bilgisayar teknolojisini azami ölçüde kullanabileceği bir ortam oluşturmuş, denetim alanını Devletin tamamına yakınına kapsayacak şekilde genişletmiş, çalışma ortamını iyileştirmiş, personelinin meslekî eğitimini ve bilgi düzeyini yükseltecek imkanları geliştirmiştir.

Sayıştayımız, bundan sonra da gelişmesini devam ettirecek, şartların gerektirdiği yapısal ve fonksiyonel değişimleri gerçekleştirecek ve görevlerini en iyi şekilde yerine getirmek için, genç, dinamik ve eğitimli personeliyle elinden gelen gayreti gösterecektir.

Gerek kutlama programının yürütülmesinde, gerekse yabancı konuklarımızın ağırlandımlarında görevli olan meslek mensuplarımız ve yönetim mensuplarımız, bu görevlerini en iyi şekilde yerine getirebilmek için samimi ve ciddi bir gayret gösterdiler. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara ve İstanbul Büyükşehir Belediyeleri, Ankara ve İstanbul İl Emniyet Müdürlükleri, Ankara İl Jandarma Komutanlığı, Ankara Olgunlaşma Enstitüsü de, hem kutlama programımızın aksaksız olarak yürütülebilmesi, hem de konuklarımızın ağırlandımları ve güvenliklerinin sağlanması için ihtiyaç duyulan her türlü katkıyı, resmî görev anlayışının ötesinde samimi bir gayretle sağladılar. Bu kurumlarımızı ve emeği geçen bütün personelinin her zaman şükranla hatırlayacağız.

Sayıştayın 145 yılını geride bıraktığı bugünlerde, ben de Sayıştayda değişik görevlerde geçirdiğim 37 yılı geride bırakarak, 2007 yılı Ağustos ayında emekliye ayrılıyorum.

Bu vesile ile tüm Sayıştay mensuplarına sağlıklı ve başarılı yıllar; mensubu olmakla her zaman onur duyduğum Sayıştayımıza da nice kuruluş yıldönümleri dilerim.